

5.3. Polska – *Cykl życia Motyla Pawika*

ANNA KLICHOWSKA

ORCID: 0000-0002-7806-6734

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Temat zajęć: Cykl życia Motyla Pawika.

Czas trwania zajęć: 90 minut.

Grupa wiekowa: 4–6 lat.

Cele główne:

- zapoznanie dzieci z fascynującym światem przyrody;
- ukazanie dzieciom cykliczności życia.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- podaje podstawowe informacje o motyłu – jego cechy charakterystyczne oraz stadia rozwoju;
- używa pojęć związanych z owadami i roślinami, np. jajo, gąsienica, poczwarka, motyl, skrzydła, czułki, odnóża, tułów, kwiat, pyłek, płatki, nektar;
- tworzy model motyla;
- bada, w jaki sposób dorosłe motyle zapylają rośliny;
- dostrzega drobne różnice, dopasowując obrazek motyla do jego cienia;
- formułuje proste wnioski z obserwacji.

Metody: metody słowne, oglądowe i aktywizujące, ze szczególnym uwzględnieniem techniki parateatralnej (elementy pantomimy), opowieści edukacyjnej (*storyline*), zabawy badawczej, ćwiczeń sprawnościowych i ogólnorozwojowych.

Materiały dydaktyczne: karty pracy i materiały znajdujące się w załącznikach, kukiełki na palce: motyl i gąsienica (ewentualnie włochaty drucik w czarnym lub ciemnozielonym kolorze), plastikowe jajo (otwierana kula, w której można schować gąsienicę), woreczek (posłuży jako poczwarka, w środku powinien zmieścić się motyl i gąsienica), 4 kubeczki, nieugotowany makaron (cztery typy: małe kuleczki typu zacierka, świderki, muszelki, kokardki), włochate druciki kreatywne (po jednym dla dziecka), ponakłuwany kształt motyla z tektury, utwory klasyczne.

Wprowadzenie teoretyczne: dorosłe motyle są pięknymi owadami, które wzbudzają zachwyt nie tylko wśród dzieci. Według badaczy w Polsce występuje ok. 160 gatunków motyli dziennych (i ok. 3 tys. nocnych). Wśród ciekawych, łatwych

do zaobserwowania motyli można wyróżnić takie, jak: rusałka pawik, bielinek kapustnik, latolistek cytrynek (lub listkowiec cytrynek) i paź królowej. Przedszkolaki zazwyczaj nie wiedzą jeszcze, że motyle nie od początku swojego życia są tak pięknie barwne i potrafią latać. Poznają zatem cykl życia motyla od jaja, przez larwę (gąsienicę) i poczwarkę, aż do postaci dorosłej (imago). Warto zwrócić uwagę, że nie tylko motyle zmieniają się w ciągu swojego życia – dotyczy to także człowieka, innych zwierząt, ale też roślin. Zmiana może dotyczyć nie tylko wyglądu, ale też zachowania. Podczas zajęć dzieci poznają fikcyjnego reprezentanta motyli – Pawika, wraz z którym odkrywają cykl życia motyla, bliskie mu rośliny i środowisko życia (przede wszystkim dzikorosnące rośliny zielne, kwitnące w okresie letnim). Dowiadują się też, że dorosłe motyle to bardzo pożyteczne owady, ponieważ przenoszą pyłek kwiatowy i w ten sposób zapylają rośliny. Proponowane zajęcia mają charakter opowieści edukacyjnej przeplatanej aktywnościami ruchowymi, badawczymi i artystycznymi.

Przebieg zajęć:

Przywitanie

Wchodząc do sali, dzieci zauważają poprzypinane w różnych miejscach barwne chustki tiulowe, kwiaty i motyle. Nauczyciel zaprasza dzieci do kręgu i mówi, że znalazł dziś rano coś niezwykłego – włożył to do małego pudełka i zaraz pokaże wszystkim, co to takiego. Każde dziecko może zajrzeć do pudełka i ostrożnie przekazać je kolejnemu dziecku w kręgu. Dzieci są proszone, aby nie mówić innym dzieciom, co zobaczyły. W pudełku jest jajo, lecz nie wiadomo, co znajduje się w jajku.

Wprowadzenie w tematykę zajęć

Opowiadanie „Bardzo głodna gąsienica” wprowadzające w tematykę zajęć. Nauczyciel opowiada o cyklu życia motyla w oparciu o treść książki *Bardzo głodna gąsienica* (Eric Carle). Animuje treść, używając jaja z pudełka i przygotowanych kukiełek. Przygotowuje również obrazki przedstawiające zjadane przez gąsienicę pokarmy (uwaga: zjadane przez gąsienicę pokarmy nie odpowiadają faktycznemu sposobowi żywienia się gąsienic; gąsienica rusałka pawik lubi pokrzywę i chmiel). Pojawia się tu dodatkowy element edukacyjny: dni tygodnia i liczby (poniedziałek – jedno jabłko, wtorek – dwie gruszki, środa – trzy śliwki, czwartek – cztery truskawki, piątek – pięć pomarańczy, sobota – czekoladowe ciasteczko itp., niedziela – zielony liść). Opowiadanie kończy się przepoczwarceniem w barwnego motyla. Motylem tym w warunkach polskich może być rusałka pawik – nauczyciel może za pomocą przygotowanej kukielki opowiedzieć o Pawiku w pierwszej osobie:

Witajcie Dzieci! Jestem Pawik, a dokładnie rusałka pawik, ale wolę po prostu Pawik. Nazwa ta wzięła się od plamek na moich skrzydłach. Spójrzcie jakie piękne. Przypominają one pawie oczka. Poznałyście już moje dzieciństwo – dużo wtedy ja-

dłem, czasami za dużo, a potem dłuuuuuuuugo spałem w kokonie. Za chwilę opowiem Wam, jak teraz spędzam czas jako dorosły motyl, ale najpierw chciałbym, żebyście pokazały, że zapamiętałyście wszystkie etapy mojego rozwoju. Zapraszam Was do motylowego pudełka.

Motylowe pudełko – zabawa ruchowa z elementami pantomimy. Każde dziecko losuje z pudełka z otworem jeden makaronik, który symbolizuje jajo, gąsienicę, poczwarkę lub motyla. Ich zadanie polega na znalezieniu kubeczka z grafiką przedstawiającą dany etap rozwoju motyla (załącznik_1), następnie czekają, aż dotrą do nich inne dzieci z takim samym makaronem, i jeśli wszystkie makaroniki się zgadzają, to wrzucają je do kubeczka i ustalają wspólnie, jak nazywa się przypisany im etap rozwoju motyla.

Nauczyciel po kolei pyta każdą grupę, jaką są postacią motyla – dzieci nie odpowiadają słownie, tylko starają się pokazać, jak wyglądają i jak się zachowują, a pozostałe dzieci odgadują. Po prezentacji nauczyciel prosi, aby podczas gry instrumentu, np. dzwoneczków, poruszały się po sali (gąsienice i motyle) albo pozostały w miejscu (jaja i poczwarki), a w momencie ciszy lub usłyszenia uderzenia w bębenek – zatrzymały się i przeobraziły: jaja stają się gąsienicami, gąsienice poczwarkami itd. Zabawa kończy się na powrocie do początkowej postaci.

Model cyklu życia motyla – aktywność techniczna. Motyl Pawik podsumowuje poprzednią aktywność i proponuje kolejną:

Drogie Dzieci, przyznaję, że świetnie zapamiętałyście wszystkie etapy mojego rozwoju. Jak zauważyłyście, kolejność etapów jest bardzo ważna i one się powtarzają – nazywa się to cykl życia. Jako dorosły motyl, zanim umrę, złożę jaja i narodzą się nowe motyle, które też staną się najpierw larwami, czyli gąsienicami, potem poczwarkami, a potem dorosłymi, czyli imago. Cykl to coś, co się powtarza, tak jak pory roku lub dni tygodnia. Pokazuje się go często jako koło. Proponuję Wam zrobienie modelu cyklu życia motyla takiego jak ja. Zaraz dostaniecie wszystkie materiały potrzebne do wykonania pracy. Powodzenia!

Dzieci otrzymują instrukcje (załącznik_2), papierowe talerzyki, elementy do wycięcia, liście i makaron w różnych kształtach, mają też do dyspozycji nożyczki, klej i kredki lub pisaki. Wykonują modele cyklu życia motyla. Nauczyciel przypina je klamerkami do sznurka lub przewleka sznurkiem i zawiesza w sali.

Motyl Pawik podsumowuje aktywność i zachęca do krótkiej rozmowy:

Świetnie poradziłyście sobie z modelami cyklu życia motyla. Ciekaw jestem, czy według Was tylko motyle zmieniają się w ciągu swojego życia? Może ktoś jeszcze? Co o tym myślicie?

Jeśli dzieciom trudno będzie wskazać przykłady, nauczyciel może krótko opowiedzieć o cyklu życia roślin (od nasionka do nasionka), ale też wskazać, że ludzie, ptaki i inne zwierzęta, np. żaby, też zmieniają się w ciągu swojego życia.

Motyle na łące – zabawa ruchowa. Motyl Pawik proponuje kolejną aktywność:

Opowiem Wam, co robię na co dzień jako dorosły motyl. Dużo czasu spędzam na łonie przyrody, głównie na łące. Spijam nektar z kwiatów, a przy okazji przenoszę pyłek, ale o tym za chwilę. Uwielbiam ruch, bo ruch to zdrowie, prawda? Chciałbym Was zatem na moment zamienić w latające motyle, żebyście poczuli się tak lekko jak ja, latający wśród kwiatów. Przygotujcie sobie najpierw skrzydła!

Dzieci wycinają z papieru prosty kształt skrzydeł motyla i zakładają go na palec dowolnej dłoni. Następnie nauczyciel włącza utwór *Walc kwiatów* (Piotr Czajkowski) lub *Karnawał zwierząt* (Charles Camille Saint-Saëns) i prosi, by dzieci w rytm muzyki poruszały się po sali, zatrzymując na moment przy każdym kwiatku (załącznik_3) znajdującym się na podłodze. Przy jednym kwiatku może być w danej chwili maksymalnie trójka dzieci. Każde dziecko dłonią z motylem dotyka wnętrza kwiatów, a zatem oprócz precyzyjnego ruchu ręki, także wielokrotnie kuca i wstaje, angażując tym samym całe ciało (nie tylko motorykę małą, ale też dużą). Motyl Pawik podsumowuje aktywność i prezentuje nazwy kwiatów.

Pożyteczny motyl – aktywność badawcza. Motyl Pawik proponuje kolejną aktywność: *Opowiem Wam teraz, jak nazywają się moje części ciała i do czego niektóre z nich służą. O skrzydłach dużo wiecie, to dzięki nim latam, ale zwróćcie uwagę, że z jednej strony są kolorowe, a z drugiej nie. Od spodu są brązowe. Dzięki temu, gdy je złożę, to trudno mnie dostrzec i mogę się ukryć. Wyglądam wtedy jak suchy liść. Mam też, podobnie jak ludzie, tułów, odwłok, odnóża i głowę. Na głowie mam oczy, głoszczyk wargowy, ssawkę i czułki. Ssawką pobieram płynny nektar kwiatów (uwielbiam te z krzewu budleja Dawida), sok drzew (wierzba jest pyszna) lub sok z psujących się owoców, hi, hi. Gdy próbuję się dostać do nektaru kwiatów, strasznie się brudzę pyłkiem. Ludzie mówią, że to dobrze, bo roznoszę wtedy pyłek i pomagam przyrodzie. Chcecie sami się przekonać, jak to się dzieje?*

Nauczyciel rozdaje dzieciom szpatułki laryngologiczne i włochate druciki kreatywne (na jedno dziecko wystarczy pojedynczy drucik przecięty w połowie). Dzieci zakładają na szpatułkę skrzydełka motyla, które miały na palcach, oraz montują jeden drucik jako odnóża, a drugi jako czułki. Następnie otrzymują jeden zestaw kwiatów i przygotowanego z rozdrobnionych chrupek kukurydzianych pyłku kwiatowego. Mają okazję sprawdzić, co się dzieje, gdy odnóża i czułki motyla dotykają pyłku. Motyl Pawik inicjuje rozmowę i podsumowuje zadanie: „Co zaobserwowałyście podczas zadania?”

Motyl XXL – aktywność artystyczno-przyrodniczo-manipulacyjna. Motyl Pawik: *Gdy tak dzielnie pracowaliście, przenosząc pyłek, w sali pojawił się kolejny motyl. Tym razem bardzo, bardzo duży. Nie jest on prawdziwy – jest niedokończonym dziełem sztuki. Brakuje mu kolorów. Może mu je damy?*

Nauczyciel przygotował ponakłuwany kształt motyla z tektury oraz duże pudło świeżo zebranych kwiatów i liści (inspiracje – załącznik_4). Dzieci wkładają w otwory dowolne kolorowe kwiaty lub liście. W ten sposób powstaje wspaniała grupowa

praca. Duże barwne skrzydła motyla mogą posłużyć jako ścianka do zdjęć – dziecko staje na środku pomiędzy skrzydłami, a na zdjęciu wygląda jak barwny motyl.

Cienie motyli – ćwiczenie spostrzegawczości. Motyl Pawik:

Wiedziałyście, że w Polsce jest dużo innych (gatunków) motyli? Spójrzcie, mam tu ich zdjęcia. To moi znajomi: paż królowej, latolistek cytrynek, bielinek kapustnik, niepylak apollo, paż żeglarz (załącznik_5). Niektórzy są pod ochroną, bo jest ich już w Polsce bardzo mało. Ostatnio, gdy wszystkie motyle bawiły się razem, pogubiły swoje cienie. Pomóżcie, proszę, im je odnaleźć.

Dzieci otrzymują karty pracy (załącznik_6), na których łączą motyle z ich cieniami.

Zakończenie

Motyl Pawik:

„Dziękuję Wam drogie dzieci za wspólny dzień pełen przygód i za to, że chciałyście mnie lepiej poznać. Chciałbym Was na koniec prosić, żebyście powiedziały, co najbardziej Wam się podobało i co zapamiętałyście?”

Dzieci, siedząc w kręgu, opowiadają, co zapamiętały. Nauczyciel dziękuje Pawikowi, a dzieci zaprasza na posiłek i spacer w poszukiwaniu motyli.

Propozycje dodatkowe lub alternatywne

- 1) Sortowanie szczypcami (plastikową pęsetą) makaronu w różnych kształtach symbolizujących poszczególne etapy rozwoju motyla (makaron można za-barwić).
- 2) Obserwowanie przyrody przez tekturową ramkę z wyciętym kształtem motyla.
- 3) Układanie postaci motyla z różnorodnych darów natury: płatków kwiatów, liści, gałązek, szyszek, kamieni.

Załączniki:

Załącznik_1 – Zdjęcia i obrazki przedstawiające poszczególne stadia rozwoju motyla

Załącznik_2 – Instrukcja wykonania pracy „Cykl życia motyla”

Załącznik_3 – Instrukcja wykonania skrzydeł motyla na palec oraz sylwety kwiatów

Załącznik_4 – Inspiracje do wykonania tekturowych skrzydeł motyla

Załącznik_5 – Zdjęcia polskich motyli

Załącznik_6 – Karta pracy przedstawiająca motyle i ich cienie

BIBLIOGRAFIA

Książka *Bardzo głodna gąsienica* (Eric Carle) – dostępna także w innych językach.

Film prezentujący treść książki *Bardzo głodna gąsienica*

https://www.youtube.com/watch?v=-J_PnugSITc

Przenoszenie pyłku kwiatowego przez owady zademonstrowane za pomocą ćwiczenia [https://](https://blog.kaplanco.com/ii/pollination-steam-craft)

blog.kaplanco.com/ii/pollination-steam-craft

Utwór muzyczny *Walc Kwiatów* (Piotr Czajkowski) np.

<https://www.youtube.com/watch?v=Kw0wLLVEMaA>

Utwór muzyczny *Karnawał zwierząt* (Charles Camille Saint-Saëns) np.

<https://www.youtube.com/watch?v=0AnEzdlv0dE&t=26s>